Kelet kapuja – egy új világút

2014/04/23 - 2014/05/31

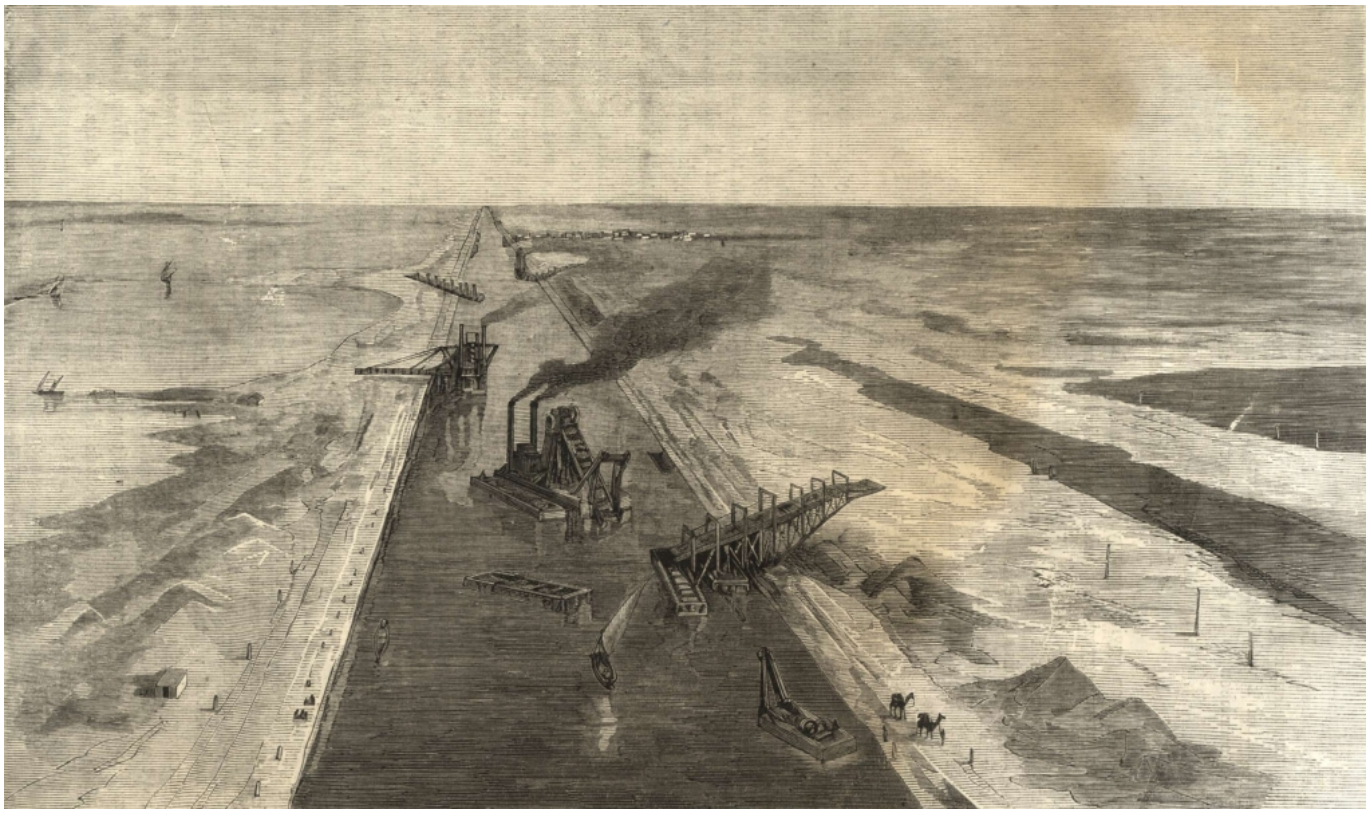

[1]„Ez érdek-út is egyszersmind, mert a suezi csatorna nem azért esik a mi Adriánkhoz oly közel, hogy ne vonhatnánk belőle sok hasznot, ha e jó alkalmat nem nézzük közönyösen.” Április 23-án nyílik a 145 éves Szuezi-csatorna történetét bemutató kiállítás.

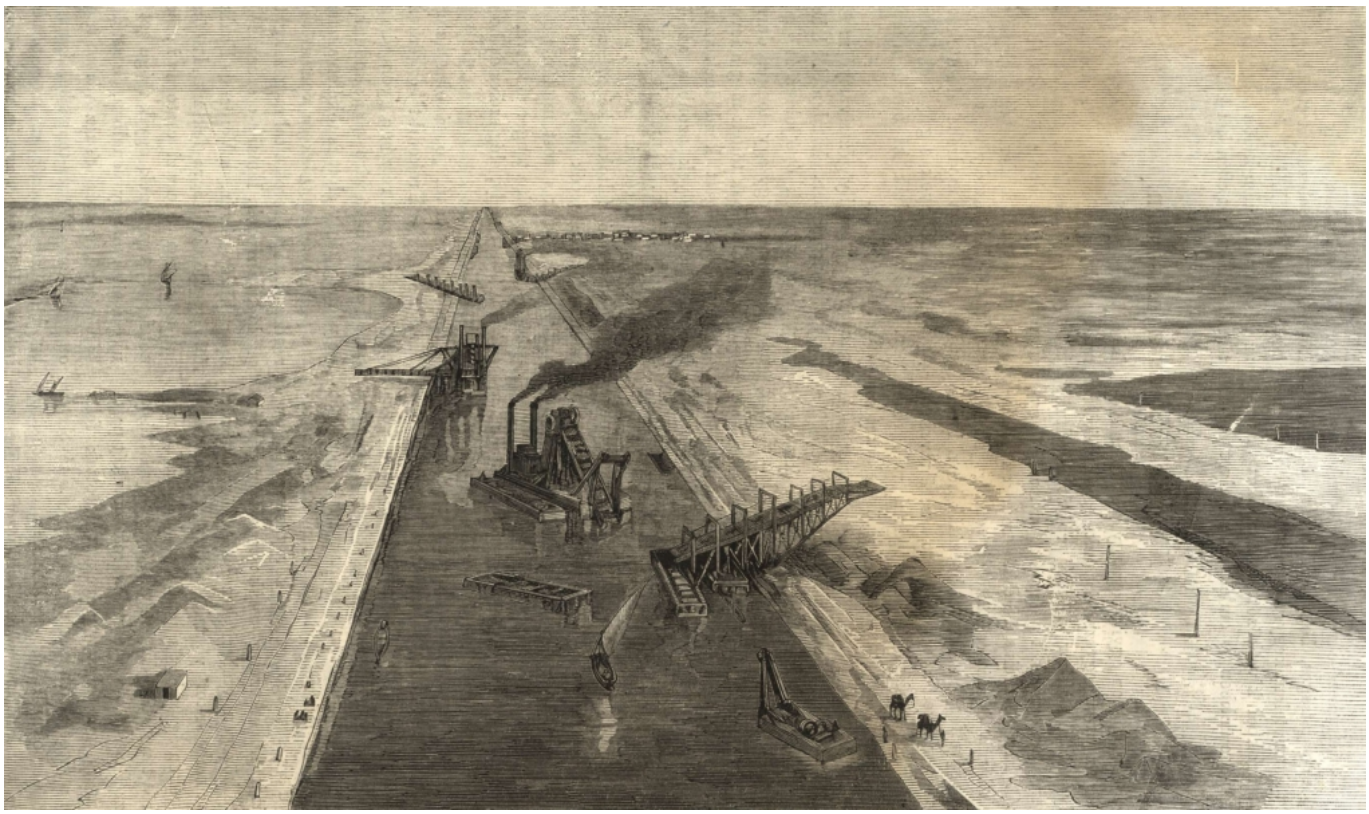

[1]„Az egész világ iránytűje kelet felé van most fordítva, hol egy nagy elme fogta magát, s megváltoztatá a földrajzot. Elszakított két világrészt, hogy összekössön két tengert. S e csodaművet, mely Lesseps nevét örökössé s a hála tárgyává teszi, megy most nézni, ki csak teheti. Mennek fejedelmek, nagyurak, tudósok, kereskedők és írók. S megy a magyar király is, hogy II. Endre után az első legyen, ki látta Konstantinápolyt és Jeruzsálemet. Ha csak egy kéjút volna szóban, akkor egyet sohajthatnánk a százezrek fölött, a melybe ez kerülni fog; de ez érdek-út is egyszersmind, mert a suezi csatorna nem azért esik a mi Adriánkhoz oly közel, hogy ne vonhatnánk belőle sok hasznot, ha e jó alkalmat nem nézzük közönyösen. Az volt eddig is a baj, hogy a Bécsben lakó magyar királyok nem kelet felé tekintgettek, hanem Frankfurtba jártak. Gróf Andrássy Gyula szintén kíséri a királyt, s mivel az egyiptomi alkirály öt utijegyet is küldött neki, néhány főhivatalnok s egy-két író (ugy mondják: hogy Kecskeméthy Aurél és b. Pongrácz Emil) az alkirály költségén fogják megjárni Egyiptomot, ahová most annyian vágynak és oly kevesen juthatnak.” – E sorokat a *Hazánk s a külföld* című folyóirat újságírója vetette papírra 1869. október 25-én.

A Vörös-tengert a Földközi-tengerrel összekötő csatorna terve már az ókorban foglalkoztatta az uralkodókat. Az ókor tudós mérnökei azonban nem egy észak–déli csatorna tervét készítették el, hanem egy nyugat–keleti irányban húzódó csatornáét, amely voltaképpen így csak a Nílus egy új mellékága lett a Nílus-delta keleti részén, a Vádi Tumiláton keresztül. Az ókori csatorna azonban többször eliszaposodott, tönkrement, s bár jó néhány kísérlet történt a helyreállítására, és a források szerint 767-ig többé-kevésbé használatban volt, de ezt követően hosszú ideig nem került napirendre egy másik csatorna megépítése.

A XVIII. században nyitrai báró Tóth Ferenc, vagy franciásan Baron de Tott, aki a Boszporusz és a Dardanellák megerősítőjeként elnyerte III. Musztafa szultán bizalmát, felvetette a szultánnak egy észak-dél irányú csatorna tervét a Vörös-tenger elérésére. Tóth Ferenc 1771-ben utazott Egyiptomba, Mémoires-jában Szuezt is említette, teljes topográfiai ismerettel rendelkezett róla, és bebizonyította, hogy Dareiosz mérnökei tévedtek, amikor azt állították, hogy a Vörös-tenger magasabb a Földközi-tengernél. Musztafa váratlan halálával sajnos Tóth terve nem valósult meg.

[2]1798-ban Napóleon egyiptomi hadjárata során utasította mérnökeit egy mesterséges vízi út tervének kidolgozására, de földmérője, Jacques-Marie Le Père téves számításai alapján, aki 10 méteres szintkülönbséget mutatott ki a két tenger között, elvetették az építkezést.

1846-ban nemzetközi tudósokból álló társaság tanulmányozta újból a csatorna megvalósíthatóságát, amely az újabb mérések alapján kivitelezhetőnek tűnt. A tudósok közül Luigi Negrelli, olasz származású osztrák mérnök dolgozta ki részletesen a tervet, de a munkálatok megkezdését már nem érte meg, 1858-ban meghalt. Az építkezés végül 1859-ben indulhatott meg, azt követően, hogy 1854-ben Ferdinand de Lessepsnek sikerült megnyernie az egyiptomi alkirályt, Muhammad Szaid pasát az ügynek, és megkapta tőle a koncessziót. A munkát tíz év alatt hatalmas erőfeszítések árán végezték el, és a csatornát 1869. november 17-én fényes ünnepségek közepette nyitották meg. Megépítésekor a csatorna 164 km hosszú és 8 m mély volt, ebből következően hamarosan érezhetőek voltak a fogyatékosságai, a nagyobb hajók csak lassan haladhattak benne és gyakran megfeneklettek. A Pallas Nagy Lexikona szerint „1882-ben 3198 hajónál 416 megfeneklési eset fordult elő, s összesen 21 643 óra időveszteség állt elő”. A csatorna bővítése tehát nagyon hamar elkerülhetetlen volt. Mostanra, a 2010-es adatok szerint 193,30 km hosszú és 24 m mély lett.

A csatorna ünnepélyes megnyitóján jelen volt Ferenc József magyar király is. A király keleti útjáról részletesen tudósítottak a hazai napilapok. Így beszámoltak arról is, hogy útban Szuez felé, a király megállt Isztambulban, ahol Abdul Aziz szultán látta őt vendégül, és megajándékozta négy corvinával, melyeket Ferenc József visszaérkezve Triesztbe, gróf Andrássy Gyula miniszterelnök útján, a Széchényi Országos Könyvtárnak ajándékozott. Ahogyan a lapok is említették, II. Endre után Ferenc József volt az első magyar király, aki felkereste a Szentföldet. A Szuezi-csatorna megnyitását követően Egyiptomban utazgatott, megtekintett több műemléket és megmászta a Kheopsz-piramist is. A napilapokon kívül a király kíséretében lévő írók, és újságírók útirajzaiban, visszaemlékezéseiben is olvashatunk a csatorna megnyitásáról.

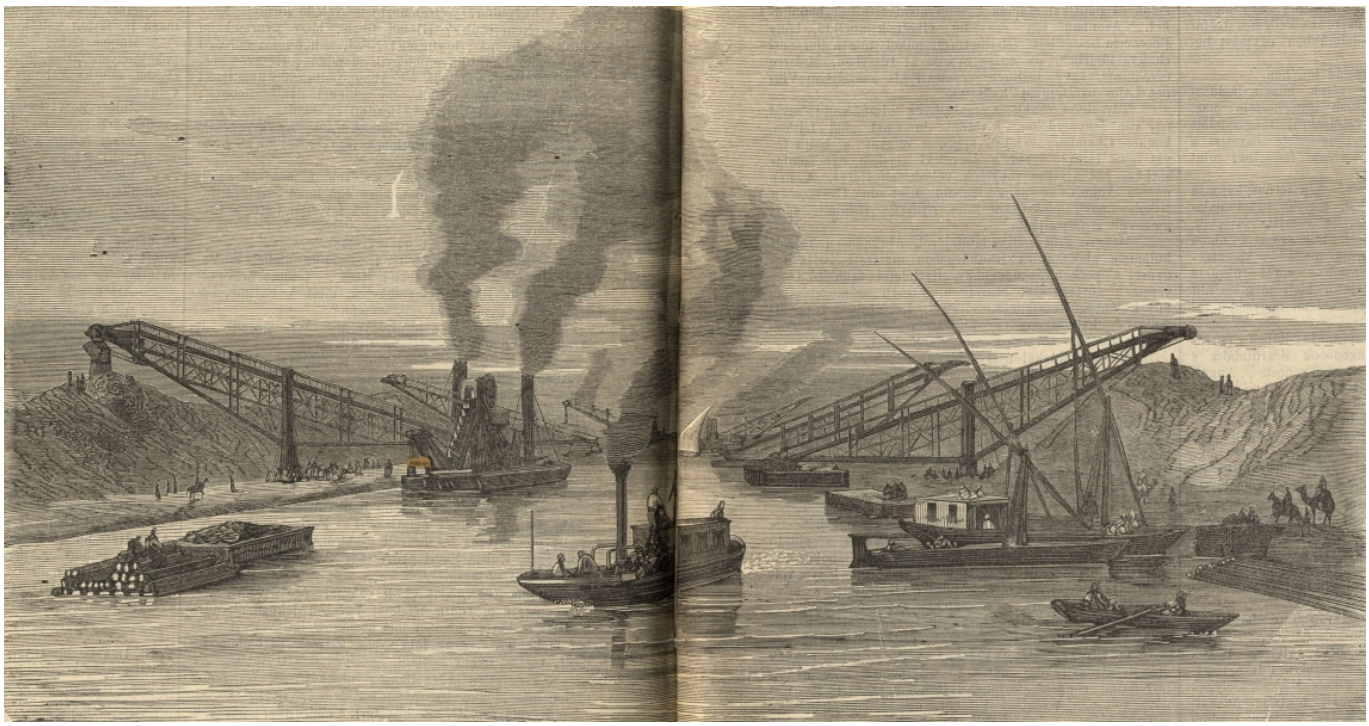

[3]A Szuezi-csatorna átadása nemcsak mint szenzációs és pompás esemény került a lapok vezető hírei közé. A gyakorlati kérdések, a várható haszon elemzése, legalább olyan nagy érdeklődésre tarthattak számot, mint a mérnöki teljesítmény. Már az építkezések megkezdése után nem sokkal, 1860-ban, a Triesztben működő Revoltella-bizottmány, felvetette egy osztrák–magyar kelet-ázsiai expedíció tervét, amelynek fő feladata az volt, hogy megvizsgálja a csatorna megnyitásából származó külkereskedelmi előnyöket és lehetőségeket.

A „Donau” fregattból és a „Friedrich” korvettből álló kelet-ázsiai expedíció végül csak 1868-ban indult útnak, tagjai között Cserei Manóval, Kaas Ivorral, és Xántus Jánossal. A kereskedelmi lehetőségek tanulmányozásán kívül célul tűzték ki a diplomáciai kapcsolatok létesítését, konzulátusok felállítását, és nem utolsósorban tudományos gyűjtések végzését is, amellyel Xántus Jánost bízta meg a Magyar Nemzeti Múzeum.

A kiállítás az Országos Széchényi Könyvtár VII. emeleti katalógusterében április 23-tól május 31-ig látogatható a könyvtár nyitvatartási idejében.
2014/04/14 - 15:33

Forrás webcím: http://193.6.201.226/kiallitasok/kelet-kapuja-szuez

Hivatkozások:
[1] http://193.6.201.226/sites/default/files/szuez001.jpg
[2] http://193.6.201.226/sites/default/files/szuez002.jpg
[3] http://193.6.201.226/sites/default/files/szuez003.jpg
[4] http://193.6.201.226/category/foszotar-es-pozicionalo/kiallitas-archivum-2014